

med sine ofte kontroversielle synspunkter og direkte og meget selvbevidste adfærd skabte sig mange fjender. Næppe nogen var dog i tvivl om hans evner – heller ikke Ehrensvärd selv. Han var uden tvivl en af svensk forsvarsvæsens største begavelser. Han havde en betydelig taktisk og operationel indsigt parret med – en sjældent forekommende – praktisk krigserfaring (han havde deltaget i den finske frihedskrig 1918 og i Vinterkrigen 1939-40). Tit var hans indflydelse derfor betydeligt større end hans rang og titel umiddelbart skulle berettige. Ehrensvärd havde således været arkitekten bag den svenske forsvarsplan fra 1927 og igen bag den, der blev fremsat men ikke vedtaget i 1939. Han var udenrigsminister Sänders militære rådgiver under Ålandsforhandlingerne 1938-39. Og sidst men ikke mindst var han mere end nogen anden dynamoen i 1930'ernes inter-skandinaviske militære kontakter, samt i deres fortsættelse i det sidste krigsår; operationerne »RD« og »RN« – Rädsla Danmark og Rädsla Norge.

Der er tale om en udpræget tjenestedagbog, hvor – modsat eksempelvis Olof Thörnells (øverstbefalende for de svenske styrker indtil efteråret 1943) og Helge Jungs (øverstbefalende 1944-51) betydeligt mere summariske dagbøger med vægt på vejr, vind og private engagementer – privatlivet definitivt holdes ude.

C. A. Ehrensvärds dagbogsoptegnelser varierer meget både i bredde og dybde. Således er notaterne fra september 1939 og indtil årsskiftet 1942/43 nærmest fragmentariske; efter alt at dømme som følge af et markant øget arbejdspress i forbindelse med den skærpede sikkerhedspolitiske situation efter verdenskrigens udbrud.

Dagbogen er aktørens og førstehandsvidnets – almindeligvis præcise og dækkende – skildring af en række væsentlige forsvars- og udenrigspolitiske beslutninger samt grundlaget for disse. Beslutningsforløb hvor Ehrensvärd gerne havde en central placering. Dagbogen bidrager derved til en større forståelse af svensk sikkerhedspolitik og dennes udvikling i en fase, hvor politikken blev formuleret i den form, vi kender i dag. Ehrensvärds dagbogsoptegnelser indeholder desuden en række stærkt personlige, til tider sarkastiske, beskrivelser af de personer han kom i kontakt med gennem årene.

Det er den nyudnævnte svenske rigsarkivar, Erik Norberg, der har stået for udgivelsen. Norbergs redaktion er gennemført med kyndig hånd: Et indledende afsnit sætter Ehrensvärds optegnelser ind i deres rette kontekst: I et appendix påpeger udgiveren tilfælde af inkonsistens, dokumenterer senere rettelser og tilføjelser og forklarer tekstlige uklarheder i Ehrensvärds tekstforlæg.

Mit eneste hjertesuk er det manglende realregister, der ville have gjort det lettere for læseren at følge konkrete hændelsesforløb.

Jens J. K. Gregersen

KARL ROMMETVEIT (ed.): Narvik 1940. Five Nation War in the High North. Forsvarsstudier 8. Oslo, Institutt for forsvarsstudier, 1991. 174 + V s.

Narvik var det mest avlägsna målet för det tyska angreppet mot Danmark och Norge den 9. april 1940. Det var också den plats där anfallet möttes av det mest energiska och långvariga motståndet. I nära två månader kämpade här mot varandra trupper från fem nationer – Norge, Tyskland, England, Frankrike och

Polen. Historiker från samtliga dessa fem nationer deltog i den konferens som med anledning av 50-årsminnet anordnades i Narvik i maj 1990 av Institutet för Forsvarsstudier. Bidragen till denna konferens har nu publicerats av institutet under redaktion av Karl Rommetveit.

Trots stor överlägsenhet både till lands, till sjöss och i luften lyckades det inte de allierade förbanden att driva bort den lilla, isolerade och endast lätt beväpnade tyska styrkan. Detta visar på en rad brister, när det gäller beslutsamhet, förberedelse, koordinering, träning, utrustning, kommandostruktur och stridsmoral, både beträffande den allierade hjälpstyrkan och det norska försvaret. Liksom i Sverige var i Norge försvarsstyrkorna disponerade under intryck av det nyss avslutade finska vinterkriget. Det betydde en tyngdpunktsförskjutning norrut men samtidigt också att en viktig del av förbanden i Nordnorge var bundna vid den ryska gränsen och förblev låsta där under hela tiden striderna pågick i Narviksområdet. Det norska försvaret var således splittrat och detta kan ha spelat en roll i sammanhanget, såsom det framhålls i bidragen.

Dessa sönderfaller i två grupper, av vilka den ena skildrar själva striderna i och kring Narvik, den andra bakgrunden till dem och därmed förspelet till den 9. april.

Sistnämnda tema behandlades redan av en motsvarande konferens, vilken anordnades i Oslo för 15 år sedan över ämnet stormakterna och Skandinavien 1939-1940 (bidragen publicerades i *Scandinavian Journal of History*, vol. 2. 1977, no. 1-2). Behovet av att på nytt ta upp detta tema vid en stor internationell konferens motiveras av institutets ledare, Olav Riste, dels med att debatten i norska massmedia i samband med femtioårsminnet av den 9. april visat på den fortsatta existensen av missförstånd och myter kring ämnet, dels den roll nationella fördomar och begränsningar spelat och fortfarande spelar när det gäller synen på dylika kontroversiella ämnen i det nära förgångna. Beträffande den i sammanhanget omdiskuterade frågan om motiven för det tyska angreppet mot Danmark och Norge ger, som Riste framhåller, konferensbidragen uttryck för en viktig förändring. Det råder inte längre någon tvekan om den avgörande betydelsen av den tyska marinens intressen och strategiska föreställningar för den tyska planeringen. När det gäller den allierade sidan understryker bidragen ytterligare, att det på engelsk sida fanns en grundläggande obenägenhet att bryta mot neutralitetsrättigheter och internationell lag och därmed en viktig skillnad i förhållande till den tyska planeringen, som styrdes mera av renodlat militära, mål-medelrationella synpunkter.

Carl-Axel Gemzell